

versum est. Et multis divinarum Scripturarum locis ita ponitur, quale illud est: « Misericordiam et iudicium » cantabo tibi, Domine¹. » Et illud apud Isaiam: « Expectavi ut faceret iudicium, fecit autem iniquitatem². » Non ait: Expectavi ut faceret iudicium justum, fecit autem iniquum; sed tanquam ideo jam iudicium sit, quia justum est; nec sit iudicium, quod injustum est. Justitia vero non solet dici bona justitia, vel mala justitia, sicut aliquando dicitur bonum malumve iudicium; sed eo ipso jam bona est, quia justitia est. Sic ergo habet consuetudo loquendi, ut dicatur et bonum iudicium, et malum iudicium; quemadmodum habet, ut dicatur et bonus iudex, et malus iudex: sic autem non dicitur bona justitia, vel mala justitia; sicut non dicitur, bonus justus, et malus justus, quia continuo bonus quisque, si justus. Justitia ergo virtus est animi magna præcipueque laudabilis, de qua nunc non est copiosius disputandi necessitas. Iudicium vero, quando non nisi in bono ponit distinctior loquendi ratio, hujus virtutis est operatio. Qui enim habet justitiam, recte iudicat; imo secundum istam locutionem, qui habet justitiam, iudicat; quia nec iudicat, si non recte iudicat. Et justitiæ nomine hoc loco, non ipsa virtus, sed opus ejus significatum est. Quis enim facit in homine justitiam, nisi qui justificat impium; hoc est, per gratiam suam ex impio facit justum? Unde ait Apostolus: « Justificati gratis per gratiam ipsius³. » Facit ergo justitiam, id est, opus justitiæ, qui habet in se justitiam, id est, opus gratiæ.

II. Feci, inquit, iudicium et justitiam, ne tradas me nocentibus me: » id est, Feci iudicium justum, ne tradas me illis qui propterea me persequuntur. Nam etiam quidam codices habent, « Ne tradas me persequentibus

¹ Psal. c, 1. — ² Isai. v, 7. — ³ Rom. iii, 24.

» me. » Quod enim græce dictum est, τὸ ἀνιδεικῶς quidam interpretati sunt: « Nocentibus; » quidam: « Persequentibus; » quidam: « calumniantibus. » Miror autem omnium quos in promptu habere potui codicum nusquam me legisse « Adversantibus; » cum sine controversia quod græce ἀνιδεικῶς, hoc latine adversarius appelletur. Orans itaque ne tradatur a Domino adversantibus sibi, quid orat, nisi quod oramus cum dicimus: « Ne nos » inferas in tentationem¹? » Adversarius est enim, de quo dicit Apostolus: « Ne forte tentaverit vos qui tentat². » Ei tradit Deus quem deserit. Eum quippe ille non decipit, quem iste non deserit, in voluntate sua præstans decori hominis virtutem. Ab illo autem qui dixerat in abundantia sua: « Non movebor in æternum³, » avertit faciem suam, et factus est conturbatus, sibi que monstratus. Quisquis igitur a timore Dei casto crucifixas habet carnes suas, et nulla carnali corruptus illecebra facit iudicium opusque justitiæ, orare debet ne adversantibus tradatur, id est, ne timendo perpeti mala, ad facienda mala persequentibus cedat. A quo enim accipit victoriam concupiscentiæ, ne voluptate pertrahatur, ab illo etiam robur patientiæ, ne dolore frangatur: quoniam de quo dicitur: « Dominus dabit » suavitatem⁴; de illo etiam dicitur: « Ab ipso est enim » patientia mea⁵. »

III. Denique, « Excipe servum tuum in bonum, non » calumnientur mihi superbi⁶. » Illi impellunt, ut cadam in malum: tu excipe in bonum. Qui autem interpretati sunt: « Non calumnientur me, » græcam locutionem secuti sunt, latinæ linguæ minus usitatam. An forte habet vim cum dicitur: « Non calumnientur me, » quam haberet si diceretur: Non me capiant calumniando?

¹ Matth. vi, 13. — ² I Thess. iii, 5. — ³ Psal. xxix, 7, 8. — ⁴ Id. lxxxiv, 13. — ⁵ Id. lxi, 6. — ⁶ Id. cxviii, 122.

IV. Multæ autem possunt intelligi calumniæ superbiorum, a quibus humilitas christiana despicitur : sed illa vel maxima est, si homines hoc loco accipiuntur superbi, quoda nobis mortuum calumniantur coli. Humilitas quippe ipsa christiana, Christi morte insinuat, commendaturque divinitus. Hæc autem calumnia utrisque infidelibus, id est, Judæis Gentibusque communis est. Habent calumnias suas etiam hæretici, singulis quibusque hæresibus proprias : habent et schismatici, quos omnes superbia de membrorum Christi compage præcidit. Ipsius autem diaboli calumnia quanta vel qualis est, qua calumniatus est justo, dicens : « Numquid gratis colit Job Dominum¹? » Quorum omnium calumniæ superbiorum tanquam colubrorum venena vincuntur, cum vigilantissima et diligentissima pietate Christus crucifixus attenditur. Propter quod præfigurandum Moyses Deo miserante ac jubente exaltavit in eremo similitudinem serpentis in ligno², ut similitudo carnis peccati crucifigenda præfiguraretur in Christo. Hanc intuentes salutiferam crucem, omne calumniantium superbiorum virus expellimus : quam prorsus etiam iste quodam modo valde intente intuens, ait : « Oculi mei defecerunt » in salutare tuum, et in eloquium justitiæ tuæ³. » Christum quippe ipsum Deus propter similitudinem carnis peccati⁴, peccatum pro nobis fecit, ut nos simus justitia Dei in ipso⁵. In hujus igitur eloquium justitiæ Dei defecisse dicit oculos suos ; ardentem et sitienter intuendo dum memor infirmitatis humanæ, divinam in Christo desiderat gratiam.

V. Propter quod sequitur : « Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam⁶ : » non utique secundum justitiam meam. « Et justificationes, inquit, tuas doce

¹ Job. 1, 9. — ² Num. XXI, 9, et Joan. III, 14. — ³ Psal. CXVIII, 123. — ⁴ Rom. VII, 3. — ⁵ 2 Cor. V, 21. — ⁶ Psal. CXVIII, 124.

» me. » Illas procul dubio, quibus Deus facit justos, non ipsi se.

VI. « Servus tuus ego sum. » Neque enim bene mihi cessit, quando esse volui liber meus, non servus tuus. « Da » mihi intellectum, et sciam testimonia tua¹, » Nunquam intermittenda est ista petitio. Non enim sufficit accepisse intellectum, et Dei testimonia didicisse, nisi semper accipiatur, et quodam modo semper bibatur de fonte lucis æternæ. Testimonia quippe Dei, quanto fit quisque intelligentior, tanto magis magisque sciuntur.

VII. « Tempus, inquit, faciendi Domino². » Id enim plures codices habent : non ut quidam : « Domine. » Quod ergo « Tempus, » vel quid « Faciendi » voluit intelligi « Domino? » Illud quidem quod paulo ante dixerat » Fac cum servo tuo secundum misericordiam tuam³ : » hoc faciendi tempus Domino. » Quid est autem, nisi gratia quæ in Christo suo tempore revelata est? De quo tempore ait Apostolus : « Cum autem venit plenitudo » temporis, misit Deus Filium suum⁴. » Propter quod alibi etiam testimonium propheticum adjungens, ubi dixit : « Tempore acceptabili exaudivi te, et in die salutis » adjuvi te : Ecce nunc, inquit, tempus acceptabile, » ecce nunc dies salutis⁵. » Sed quid est quod tanquam volens ostendere tempus Domino esse faciendi, continuo subjunxit : « Dissipaverunt legem tuam : » velut propterea tempus esset faciendi Domino, quia ejus legem dissipaverunt superbi, qui ignorantes Dei justitiam et suam volentes constituere, justitiæ Dei non sunt subjecti⁶? Quid est enim : « Dissipaverunt legem tuam, » nisi, Prævaricationis iniquitate, ejus integritatem non custodierunt? Oportebat ergo ut superbis et de libertate

¹ Psal. CXVIII, 125. — ² Ibid. 126. — ³ Ibid. 127. — ⁴ Gal. IV, 4. — ⁵ Isaï. XLIX, 8, et 2 Cor. VI, 2. — ⁶ Rom. X, 3.

sui arbitrii præsumptibus lex daretur, qua prævaricata quicumque compuncti humiliarentur, non jam per legem, sed per fidem ad subvenientem current gratiam. Dissipata ergo lege tempus fuit ut per unigenitum Filium Dei misericordia mitteretur. Lex enim subintravit, ut abundaret delictum: quo delicto Lex dissipata est; et opportuno jam tempore Christus advenit: « Ut ubi abundavit » delictum, superabundaret gratia¹. »

VIII. « Ideo, inquit, dilexi mandata tua super aurum » et topazion². » Id agit gratia, ut dilectione impleantur mandata Dei, quæ timore non poterant. « Gratia quippe Dei » diffunditur charitas in cordibus nostris per Spiritum sanctum, qui datus est nobis³. » Propter quod et ipse Dominus dicit: « Non veni Legem solvere, sed implere⁴. » Et idem Apostolus: « Plenitudo Legis charitas⁵. » Ideo, « Super aurum et topazion. » Hoc enim et in alio Psalmo legitur: « Super aurum et lapidem pretiosum multum⁶. » Topazion quippe lapidem multum perhibent esse pretiosum. In Testamento autem Veteri latentem gratiam, tanquam velo interposito, non intelligentes, quod significabatur quando in faciem Moysi intendere non valebant⁷, propter mercedem terrenam atque carnalem Dei mandata facere conabantur, neque faciebant: quia non ipsa, sed aliud diligebant. Unde illa non erant opera volentium, sed onera potius invitorem. Cum vero ipsa mandata diliguntur super aurum et lapidem pretiosum multum, omnis præ ipsis mandatis terrena vilis est merces, nec ulla ex parte comparantur quæcumque alia hominis bona, his bonis quibus ipse homo fit bonus.

IX. « Propterea, inquit, ad omnia mandata tua corri-

¹ Rom. v, 20. — ² Psal. cxviii, 127. — ³ Rom. v, 5. — ⁴ Matth. v, 17. — ⁵ Rom. xiii, 10. — ⁶ Psal. cxviii, 11. — ⁷ Exod. xxxiv, 33-35, et 2 Cor. iii, 13 16.

» gebar¹. » Utique corripabar, quia diligebam atque illis rectis ut etiam ipse rectus fierem, dilectione cohærebam. Jam illud quod adjungit, consequens erat: « Omnem, » inquit, viam inquam odio habui. » Unde enim fieri poterat, ut inquam viam non odisset diligens rectam? Nam sicut aurum et lapidem pretiosum si diligeret, odisset profecto quidquid ei talium rerum damnum posset inferre: ita quoniam Dei mandata diligebat, oderat iniquitatis viam, quemadmodum aliquod immanissimum marini itineris saxum, ubi tam pretiosarum rerum necesse est pati naufragium. Quod ut non contingat, longe inde velificat, qui in ligno crucis cum mandatorum divinatorum mercibus navigat.

SERMO XXVII.

I. VERBA Psalmi hæc sunt, de quibus, adjuvante Domino, disputaturi sumus: « Mirabilia testimonia tua, propter hoc » scrutata est ea anima mea². » Quis enumerat saltem generatim testimonia Dei? Coelum et terra, visibilia et invisibilia opera ejus, dicunt quodam modo testimonium bonitatis et magnitudinis ejus; et ipse cursus frequens usitatusque naturæ, quod temporum rapacitas volvitur, in rerum quarumque generibus, quamvis temporalibus atque mortalibus, quæ certe consuetudine viluerunt, si pius considerator advertat, perhibet testimonium Creatori. Quid autem horum est quod non sit mirabile, si unumquodque non usu, sed ratione metiamur? Si vero tanquam sub unius contemplationis aspectu velut audeamus cuncta

¹ Psal. cxviii, 128. — ² Ibid. 129.

contueri, nonne fit in nobis quod ait Propheta, « Consi-
» deravi opera tua, et expavi? » Et tamen iste non est
ipsa rerum admiratione perterritus, sed eam potius dixit
esse causam, cur ea debuerit scrutari, quia mira sunt.
Cum enim dixisset: « Mirabilia testimonia tua: » secutus
adjunxit, « Propter hoc scrutata est ea anima mea; »
quasi factus sit ipse pervestigandi difficultate curiosior.
Quanto enim quæque res abstrusiores habet causas, tanto
est mirabilior.

II. Si ergo nobis homo talis occurrat, qui propter hoc
dicat se scrutari testimonia Dei, quia mirabilia sunt, cum
plena sit eis et quæ conspicitur, et quæ non conspicitur,
universa creatura; nonne compescimus eum dicentes,
« Altiora te ne quæsieris, et fortiora te ne scrutatus fueris,
» sed quæ tibi præcepit Dominus, illa cogita semper²? »
Sed si nobis respondeat, et dicat, Hæc ipsa quæ præcepit
Dominus, et quæ jubetis ut cogitem, mirabilia sunt ejus
testimonia; eum quippe et Dominum, quia jubet, et bo-
num et magnum, quia talia jubet, esse testantur: numquid
audebimus hominem ab eorum scrutatione revocare, ac
non potius ut sedulo id agat, et tantæ rei operam quan-
tam potest impendat, hortabimur? An forte Dei præcepta
testimonia quidem bonitatis ejus esse fatebimur, sed mi-
rabilia esse negabimus? Quid enim mirum, si bona imperat
bonus Dominus? Imovero id ipsum est omnino mirandum,
et cur ita sit perscrutandum, quod cum Deus bonus bona
præceperit, eis tamen dederit bonam legem, quos eadem
lex vivificare non posset, nec ulla esset ex bona lege jus-
titia. « Si enim data esset lex quæ posset vivificare, omnino
» ex lege esset justitia³. » Cur ergo data est quæ vivificare
non posset, et ex qua esset nulla justitia? Nempe miran-
dum est, nempe stupendum. Hæc sunt ergo mirabilia

¹ Habac. iii, 1. — ² Eccli. iii, 22. — ³ Gal. iii, 21.

testimonia Dei: propter hoc hujus anima scrutata est ea,
quoniam de his non ei dici posset, « Fortiora te ne scru-
» tatus fueris, sed quæ præcepit tibi Dominus, illa cogita
» semper¹. » Ipsa sunt enim quæ præcepit nobis Dominus,
et ideo cogitanda sunt semper. Potius itaque videamus
hujus anima quæ scrutata est, quid invenerit.

III. « Manifestatio, inquit, verborum tuorum illumi-
» nat, et intelligere facit parvulus². » Quid est parvulus,
nisi humilis et infirmus? Noli ergo superbire, noli de tua,
quæ nulla est, virtute præsumere; et intelliges quare sit a
bono Deo bona lex data, quæ tamen vivificare non possit.
Ad hoc enim data est, ut te de magno parvulum faceret,
ut te ad faciendam legem vires de tuo non habere mons-
traret, ac sic opis indigus et egenus ad gratiam confugeres.
et clamares: « Miserere mei, Domine, quoniam infirmus
» sum³. » Hoc ergo scrutando intellexit hic parvulus,
quod minimus Apostolorum Paulus, id est, parvulus os-
tendit, ideo datam legem, quæ vivificare non posset: « Quia
» conclusit Scriptura omnia sub peccato, ut promissio ex
» fide Jesu Christi daretur credentibus⁴. » Ita Domine,
ita fac, misericors Domine, impera quod non possit impleri,
imo impera quod non nisi per tuam gratiam possit im-
pleri; ut cum homines per suas vires id implere nequive-
rint, « Omne os obstruatur, » et nemo sibi magnus vi-
deatur. Sint omnes parvuli, et reus fiat omnis mundus tibi:
« Quia non justificabitur ex lege omnis caro coram te; per
» legem enim cognitio peccati. Nunc autem sine lege jus-
» titia tua manifestata est testimonium habens a lege et
» Prophetis⁵. » Hæc sunt mirabilia testimonia tua, quæ
scrutata est anima parvuli hujus: et ideo invenit, quia
humiliatus est, et parvulus factus est. Quis enim facit

¹ Eccli. iii, 22. — ² Psal. cxviii, 130. — ³ Id. vi, 3. — ⁴ Gal. iii, 21, 22.
— ⁵ Rom. iii, 19-21.

mandata tua sicut facienda sunt, id est, ex fide quæ per dilectionem operatur¹, nisi ejus in corde per Spiritum Sanctum ipsa dilectio diffundatur². »

IV. Hoc etiam iste parvulus confitetur : « Os meum, » inquit, aperui, et attraxi spiritum, quoniam mandata tua desiderabam³. » Quid desiderabat, nisi facere mandata divina? Sed non erat unde faceret infirmus fortia, parvulus magna : aperuit os, confitens quod per se ipse non faceret, et attraxit unde faceret : aperuit os petendo, quærendo, pulsando⁴; et sitiens hausit spiritum bonum, unde faceret, quod per se ipsum non poterat, mandatum sanctum est justum et bonum⁵. Si enim nos cum simus mali, novimus bona data dare filiis nostris; quanto magis Pater noster de cælo dat Spiritum bonum petentibus eum⁶? Non enim qui spiritu suo agunt, sed quotquot Spiritu Dei aguntur, hi filii sunt Dei⁷ : non quia ipsi nihil agunt, sed ne nihil boni agant, a bono aguntur ut agant. Nam tanto magis efficitur quisque filius bonus, quanto largius ei datur a Patre Spiritus bonus.

V. Denique iste adhuc petit. Os quidem aperuit, et attraxit spiritum; sed adhuc ad Patrem pulsatur, et quærit : bibit, sed quanto suavius sensit, tanto ardentius adhuc sitit. Audi verba sitientis : « Respice, inquit, in me, et » miserere mei secundum judicium diligentium nomen » tuum⁸ : » id est, secundum judicium quod in eos fecisti, qui diligunt nomen tuum; quoniam ut diligerent te, prius dilexisti eos. Sic enim Joannes apostolus ait, « Nos » diligimus, inquit, Deum. » Et velut causa quæreretur, quæ nos diligere fecit; adjunxit : « Quoniam ipse prior » dilexit nos⁹. »

¹ Gal. v, 6. — ² Rom. v, 5. — ³ Psal. cxviii, 131. — ⁴ Matth. vii, 7. — ⁵ Rom. vii, 12. — ⁶ Matth. vii, 11. — ⁷ Rom. viii, 14. — ⁸ Psal. cxviii, 132. — ⁹ Joan. iv, 19.

VI. Vide et iste quid apertissime dicat : « Gressus meos » dirigere secundum eloquium tuum, et non dominetur » mei omnis iniquitas¹. » Ubi quid aliud dicit quam, Rectum et liberum me fac secundum promissum tuum? Quanto autem magis regnat in quocumque Dei charitas, tanto minus ei dominatur iniquitas. Quid ergo aliud petit, quam ut donante Deo diligat Deum? Diligendo enim Deum, diligit se ipsum, ut diligere salubriter possit et proximum sicut se ipsum. In quibus præceptis tota Lex pendet et Prophetæ². Quid igitur orat, nisi ut præcepta quæ Deus imponit jubendo, impleri faciat adjuvando?

VII. Sed quid est quod dicit : « Redime me a calumniis » hominum, et custodiam mandata tua³? » Si vera illi homines crimina objiciunt, non calumniantur : si falsa, quid est quod se redimi desiderat a calumniis, id est, a criminibus falsis, quæ illi nocere non possunt? Crimen quippe falsum, quod est calumnia, reum non facit hominem, nisi apud judicem hominem : ubi autem Deus judex est, nullus falso crimine læditur; quia non cui objicitur, sed objicienti potius imputatur. An hic Ecclesiæ præsignatur oratio, et universi populi christiani, qui redemptus est a calumniis hominum, quibus exagitabantur usquequaque Christiani? Sed numquid propterea Dei mandata custodit? Nonne inter ipsas calumnias, quando servabant, multo gloriosius populus sanctus in tribulationibus Dei mandata servabat, cum ad perpetrandas impietates persequentibus non cedebat? Sed nimirum hoc est : « Redime me a calumniis hominum, et custodiam mandata tua : » Tu age infuso Spiritu tuo, ne me calumniæ hominum terroribus vincant, et a tuis mandatis ad sua mala facta traducant. Si enim hoc mecum egeris, id est, hoc modo me ab eorum calumniis, ne criminationes falsas quas objiciunt, perti-

¹ Psal. cxviii, 133. — ² Matth. xxii, 37 et 40. — ³ Psal. cxviii, 134.

mescam, patientia donata redemeris; inter ipsas calumnias custodiam mandata tua.

VIII. « Faciem tuam, inquit, illumina super servum » tuum¹. » Id est, tuam manifesta subveniando et opitulando præsentiā. « Et doce me justificationes tuas. » Doce utique ut faciam: quod evidentius alibi legitur: « Doce me ut faciam voluntatem tuam². » Qui enim audiunt, licet memoria teneant quod audiunt, nequaquam didicisse putandi sunt, si non faciunt. Veritatis namque verbum est: « Omnis qui audivit a Patre, et didicit, venit ad me³. » Qui ergo non facit, id est, non venit, non didicit.

IX. Recolens autem iste dolorem poenitentiae prævaricationis suæ: « Exitus aquarum, inquit, descenderunt » oculi mei, quia non custodierunt legem tuam⁴: » id est, ipsi oculi mei. Nam in quibusdam codicibus et hoc legitur: « Quia non custodivi legem tuam. Descenderunt » ergo exitus aquarum, » id est, effusiones lacrymarum. Et ea locutione qua dicere potuit, Montes descenderunt pedes mei, etsi non diceret per montes, vel in montes: ea locutione dicitur, Scalas descendit, etsi non dicatur, per scalas; aut, Piscinam descendit, etsi non dicatur, in piscinam. Et bene ait, « Descenderunt, » humilitate scilicet poenitendi. Ascenderunt enim, quando per superbiam contumacem erecti fuerant et elati. Sursum enim sibi esse videbantur, quando ignorantes Dei justitiam constituere volebant suam: in qua fatigati et legis prævaricatione confusi, ab illa elatione descenderunt flendo, ut justitiam Dei potius impetrarent poenitendo. Sunt codices qui non habent « descenderunt, » sed, « transierunt, » tanquam exaggeranter diceret transisse se flendo fontes aquarum: ut hoc intelligamus « Exitus aquarum, » id est,

¹ Psal. cxviii, 135. — ² Id. cxlii, 10. — ³ Joan. vi, 45. — ⁴ Psal. cxviii, 136.

plus flevisse, quam manant aquæ de suis exitibus. Cûr autem non custodita lege sic fletur, nisi ut impetretur gratia, quæ poenitentis delet iniquitatem, et credentis adjuvat voluntatem?

SERMO XXVIII.

I. DIXERAT superius qui cantat hunc Psalmum: « Exitus aquarum descenderunt oculi mei, quoniam non » custodierunt legem tuam¹: » Ubi se multum flevisse testatus est prævaricationem suam. Proinde velut rationem reddens, cur multum flere debuerit et suum graviter dolere peccatum: « Justus es, inquit, Domine, et rectum » judicium tuum. Mandasti justitiam testimonia tua, et » veritatem tuam valde². » Hæc utique justitia Dei rectumque judicium et veritas, omni est metuenda peccanti. Hac enim damnantur divinitus, quicumque damnantur; nec est omnino qui de sua damnatione contra Deum justum recte conqueri possit. Inde fletus rectus est poenitentis; quoniam si cor ejus impoenitens damnaretur, justissime utique damnaretur. Sane justitiam dicit testimonia Dei: justum quippe se probat mandando justitiam. Est etiam hæc veritas, ut Deus testimoniis talibus innotescat.

II. Sed quid est quod sequitur? « Tabefecit me zelus » meus³: » vel, sicut alii codices habent, « Zelustuus. » Habent nonnulli etiam, « Domus tuæ: » et non « Tabefecit me; » sed « Comedit me. » Quod ex alio Psalmo, quantum mihi videtur, putatum est emendandum, ubi scriptum est: « Zelus domus tuæ comedit me⁴: » quod commemoratum etiam in Evangelio novimus⁵. Simile tamen aliquid est « Tabefecit, »

¹ Psal. cxviii, 136. — ² Ibid. 137, 138. — ³ Ibid. 139. — ⁴ Id. lxxviii, 10. — ⁵ Joan. ii, 17.

ei quod ibi est « Comedit. Zelus autem meus, » quod plures codices habent, nullam ingerit quæstionem : quid enim mirum est, si zelo suo quisque tabescit? Quod vero habent aliqui, « Zelus tuus, » significat hominem Deo zelantem, non sibi : sed non repugnat si ipse dicatur et « meus. » Nam quid aliud dicit Apostolus : « Æmulor » enim vos Deo, æmulatione Dei¹? » Nam dicendo, « Æmulor vos, quid, nisi æmulationem demonstrat suam? Sed quia dixit, Deo, id est, non sibi, sed Deo; ideo addidit, æmulatione Dei. Hanc quippe suo Spiritu fidelibus suis inspirat Deus : amoris enim est, non livoris. Nam quæ fuit cura ut hoc Apostolus diceret? « Aptavi enim » vos, inquit, uni viro, virginem castam exhibere Christo : » timeo autem ne sicut serpens Evam seduxit versutia sua, » sic et vestræ mentes corrumpantur a simplicitate et castitate quæ est in Christo². » Comedebat eum zelus domus Dei, quam tamen zelabat Christo, non sibi. Sponsus enim sibi zelat sponsam suam : amicus autem sponsi non eam sibi zelare debet, sed sponso. Bonus ergo et hujus intelligendus est zelus : causam namque subjungit, et dicit : « Quia oblitus sunt verborum tuorum inimici mei. » Retribuebant ergo mala pro nobis ; quoniam zelabat illos Deo tam vehementer et ardentem, ut eo zelo tabefactum sederet ; illi autem ob hoc in ipsum inimicitias exercebant : quia utique ut Deum amarent volebat, quos amando zelabat. Non ingratus enim gratiæ Dei, per quam fuerat ex inimico reconciliatus Deo, etiam ipse suos diligebat inimicos et eos zelabat Deo, dolens et tabescens quod essent verborum ejus oblitus.

III. Deinde considerans, ipse in verbis Dei quia flamma dilectionis arderet : « Ignitum, inquit, eloquium tuum » valde, et servus tuus dilexit illud³. » Merito zelabat in suis inimicis cor impoenitens, qui fuerant oblitus verborum

¹ 2 Cor. xi, 2, 3. — ² Ibid. 2, 3. — ³ Psal. cxviii, 140.

Dei. Ad hoc enim flagrabat eos adducere quod ipse flagrantissime diligebat.

IV. « Junior ego sum, inquit, et contemptus, justificationes tuas non sum oblitus¹. » Non sicut inimici mei, qui oblitus sunt verborum tuorum. Videtur autem minor ætate non oblitus justificationes Dei, dolere pro inimicis suis ætate majoribus qui oblitus sunt. Nam quid est : « Junior ego non sum oblitus, nisi, illi majores oblitus sunt? νεώτερος enim græce, quod est etiam in illo loco ubi dictum est : « In quo corrigit junior viam suam. » Hoc autem nomen comparativum est, et ideo bene intelligitur in comparatione majoris. Duos ergo populos hic agnoscamus qui etiam in Rebeccæ utero luctabantur : « Quando non ex » operibus, sed ex vocante dictum est ei : Major serviet » minori². » Sed contemptum se dicit hic minor, ideo factus est major : quia ignobilia et contemptibilia mundi elegit Deus, et ea quæ non sunt tanquam sint, ut quæ sunt evacuentur³. Et, ecce sunt novissimi qui erant primi, et primi qui erant novissimi⁴.

V. Nec immerito oblitus sunt verborum Dei : qui suam justitiam constituere voluerunt, ignorantes justitiam Dei⁵ : iste autem junior non est oblitus, qui non suam voluit habere justitiam, sed Dei, de qua etiam nunc dicit, « Justitia tua justitia in æternum, et lex tua veritas⁶. » Quomodo enim non veritas lex, per quam cognitio peccati, et quæ testimonium perhibet justitiæ Dei? Sic enim dicit Apostolus : « Justitia Dei manifestata est, testificata per Legem et Prophetas⁷. »

VI. Propter hanc passus est persecutionem junior a majore, ut diceret junior quod sequitur : « Tribulatio et

¹ Psal. cxviii, 141. — ² Gen. xxv, 22, 23, et Rom. ix, 12, 13. — ³ 1 Cor. i, 28. — ⁴ Matth. xx, 16. — ⁵ Rom. x, 3. — ⁶ Psal. cxviii, 142. — ⁷ Rom. iii, 20, 21.

» necessitas **in**venerunt me, mandata tua meditatio mea » est¹. » **Sæ**viant, persequantur: dum tamen mandata Dei non relinquuntur, et ex ipsis mandatis etiam qui sæviunt diligantur.

VII. « **Justitia** testimonia tua in æternum: intellectum » da mihi, et vivam². » Intellectum poscit iste junior; quem si non **h**aberet, non super seniores intelligeret: sed eum poscit in tribulatione et necessitate, quo intelligat quam sit **contem**nendum, quod ei possunt auferre persequentes **inimici**, a quibus se dicit esse contemptum. Ideo dixit, « **Et vivam**: » quia si eo usque tribulatio necessitasque pervenerit, ut per inimicorum persequentium manus vita ista **finiatur**; vivet in æternum, qui temporalibus præponit **justitiam**, quæ manet in æternum. Quæ justitia in tribulatione et necessitate martyria sunt Dei, hoc est, testimonia, pro quibus sunt Martyres coronati.

SERMO XXIX.

I. **CLAMOR** ad Dominum, qui fit ab orantibus, si sonitu corporalis vocis fiat, non intento in Deum corde; quis dubitet inaniter fieri? Si autem fiat corde, etiam silente corporis voce; alium quemlibet hominum potest latere, non Deum. Sive ergo cum voce carnis, quando id opus est, sive cum silentio, ad Deum, cum oramus, corde clamandum est. Est autem clamor cordis, magna cogitationis intentio: quæ cum est in oratione, magnum exprimit desiderantis et petentis affectum, ut non desperet effectum. Tunc porro in toto corde clamatur, quando aliunde non cogitatur. Tales orationes raræ sunt multis, crebræ autem

¹ Psal. cxviii, 143. — ² Ibid. 144.

paucis; omnes vero utrum cuiquam, nescio. Talem suam commemorat orationem, qui cantat hunc Psalmum, dicens: « Clamavi in toto corde meo, exaudi me, Domine¹. » Cui autem rei suus clamor proficiat, adjunxit: « Justificationes » tuas exquiram. » Ad hoc ergo clamavit in toto corde suo, et hoc sibi desideravit a Domino exaudiente præstari, ut justificationes ejus exquirat. Proinde quod ut faciamus jubetur, ut exquiramus oratur. Quam longe est adhuc a faciente qui exquirit? Non enim est consequens, ut qui exquirat, inveniatur; aut qui invenit, faciat: non potest autem, nisi invenerit, facere; et nisi quæsierit, invenire. Sed magnam spem Dominus Jesus dedit dicendo: « Quærite » et invenietis². » Rursus autem dicit Sapientia, (quæ quid est nisi ipse?) « Quærent me mali, et non invenient, » Non ergo malis, sed bonis dictum est: « Quærite, et invenietis. » Imovero eis dictum est, quibus eodem loco paulo post: « Si ergo vos, inquit, cum sitis mali, nostis bona » data dare filiis vestris³. » Quomodo igitur malis dicitur: « Quærite, et invenietis; » cum rursus dicatur: « Quærent me mali, et non invenient? » An aliud eos Dominus quam sapientiam quærere volebat, quando eos inventuros si quærerent promittebat? In ea quippe sunt omnia, quæ ab eis qui beati esse cupiunt, inquirenda sunt. Ibi ergo sunt et justificationes Dei. Quapropter restat ut intelligamus, non omnes malos non invenire sapientiam, si quæsierint; sed eos qui in tantum sunt mali, ut oderint eam. Sic enim et dixit: « Quærent me mali, et non invenient; » oderunt enim sapientiam⁴. » Ideo ergo non inveniant, quia oderunt. Sed rursus si oderunt, quomodo quærunt; nisi quia non eam quærunt propter ipsam, sed propter aliquid quod mali amant, et ad hoc se facilius putant per-

¹ Psal. cxviii, 145. — ² Matth. vii, 7. — ³ Ibid. 11. — ⁴ Prov. 1, 28, 29.